

## TELEK ESZTER

Polgári Jogi Tanszék

Témavezető: dr. Faludi Gábor habil. egyetemi docens

### A MÁSODLAGOS SZOFTVERPIAC SZERZŐI JOGI KÉRDÉSEI

#### 1. Venni vagy nem venni?

Venni vagy nem venni? – tehetnénk fel a vevők számára a legegyszerűbb, a szerzői jog iránt érdeklődők számára mégis a legizgalmasabb kérdést a „használt szoftver” értékesítéssel kapcsolatban. A kérdés egyszerűségéből sajnos korántsem adódik a válasz egyszerűsége, sőt mind a beszerzés feltételeit vizsgáló, leendő vevő, mind a körülményeket pusztán tudományos érdeklődéssel elemző jogász gyorsan csalódik, ha rövid, határozott választ vár az egyszerű kérdésre.

Jelen tanulmány célja az, hogy rávilágítson arra, miért nem egyszerű ma a feltett kérdést eldönteni. Ennek érdekében megkísérlem áttekinteni a válaszadáshoz szükséges elméleti hátteret, illetve néhány érdekes jogesetet, melyek a helyzet fonákságát megfelelően illusztrálják, így mindenki maga döntheti el, vesz vagy nem vesz használt szoftvert.

#### 2. Mert a szoftver MÁS...

Antikváriumban bizonyára már mindnyájan vásároltunk, és nyugodtan fizettük ki az ott talált, használt könyvet, vagy akár CD-t, DVD-t. Viszont szoftvert? Hányan vásároltunk már használt szoftvert? Sokak számára a szoftver MÁS, csupa bizonytalanság..., fel sem merül az „antikvár” példány beszerzésének igénye, mert az lebeg a szemünk előtt, hogy a szoftver jogszerű felhasználójának a jogosulttal kell felhasználási szerződést kötni. És a „szoftverantikváriumban” bizony nincs jogosult, vagy ha EULA<sup>1</sup>-t megtaláljuk a szoftvermédia tárolására szolgáló doboz hátoldalán, az szinte mindig rögzíti (ellentétben a könyvvel vagy hanghordozóval), hogy tilos a szoftver felhasználójának a licencelt szoftverpéldányt más felhasználó számára bárhogyan is átadni. Akkor mégis mit keresünk mi a használt szoftverek között?

A tanulmány témájához illőre fordítva a szót: „a szerzői jogi szabályozás [...] egyensúlyt teremt és tart fenn a szerzők és más jogosultak, valamint a felhasználók és a széles közönség érdekei között”<sup>2</sup>. Az egyensúly biztosításának érdekében sor kerülhet a szerzőket, jogosultakat megillető kizárólagos jogok korlátozására. Ilyen korlátozás a szerzői művek másodlagos értékesítését biztosító jogkimerülés, mely az antikvár beszerzések működésének háttere. E

---

<sup>1</sup> End User License Agreement

<sup>2</sup> 1999. évi LXXVI. törvény a szerzői jogról (továbbiakban: Sztj.) Preambulumának részlete

beszerzések körülményeinek vizsgálata és a szabály értelmezése kapcsán a szoftver „MÁS” skatulyába helyezése – különösen laikus szemmel – érdekes. A szoftver a példában szereplő irodalmi és zeneművekhez hasonlóan szerzői mű (sőt a Berni Unió Egyezmény szabályai alapján szakirodalmi műként védett), ráadásul az „antikváriumban” elérhető hordozója például a zeneműveket hordozó CD-vel azonos CD. Ahhoz, hogy egyértelmű legyen, egyazon jogkimerülési szabály mellett mi lehet mégis a más megítélés oka, érdemes a jogkimerülés lényegét és a szoftverértékesítés néhány alapvető sajátosságát áttekinteni.

### 3. Alapvetések<sup>3</sup> – a jogkimerülés és a szoftver

„A szerzői jogi védelem alapján a szerzőnek kizárólagos joga van a mű egészének vagy valamely azonosítható részének anyagi formában és nem anyagi formában történő bármilyen felhasználására és minden egyes felhasználás engedélyezésére.”<sup>4</sup> Azaz a szerzői jogok kizárólagossága alapján a vagyoni jogokat elsődlegesen a szerző gyakorolja, mások – főszabály szerint – csak engedélye alapján „férhetnek hozzá” a műhöz. „A szerző kizárólagos joga, hogy a művét terjessze, és hogy erre másnak engedélyt adjon.”<sup>5</sup> Azonban ahogy arra már korábban utaltam, a kizárólagos jogok – megfelelő feltételek fennállása esetén – korlátozhatóak, így a terjesztési jog korlátozására is sor kerülhet. Ilyen korlátozást rögzít az Szjt. 23. § (5) bekezdése a jogkimerülés szabályozásával, mely szerint „ha a műpéldányt a jogosult vagy az ő kifejezett hozzájárulásával másvalaki adásvétellel vagy a tulajdonjog más módon történő átruházásával az Európai Gazdasági Térségben forgalomba hozta, a terjesztés joga az így forgalomba hozott műpéldány tekintetében – a bérbeadás, a haszonkölcsönbe adás és a behozatal joga kivételével – a továbbiakban nem gyakorolható.”<sup>6</sup> Az Szjt.-ben rögzített szabályozáshoz máshol is hasonlóak a korlátozás lényegi elemei. Összefoglalva: „e jogelv alapján a szerzői jogosult köteles tűrni az általa, illetve az ő engedélyével más által jogszerűen, adásvétel útján vagy a tulajdonjog bármely más átruházása révén forgalomba hozott szerzői művek adott műpéldányainak utólagos – akár haszonszerzési célú – terjesztését, amennyiben a műpéldány értékesítéséért megfelelő díjazásban részesült”<sup>7</sup>. A szabály tehát lehetővé teszi, hogy a hordozó feletti tényleges kontrollt az gyakorolja, aki annak tulajdonjogát megszerezte. Így a terjesztés jogának korlátozásával a jogkimerülés tulajdonképpen elzárja, elkeríti az adott műpéldányt a jogosulttól,<sup>8</sup> a tulajdonos a szerző engedélye nélkül vagy akár tiltásának ellenére is jogszerűen továbbadhatja, értékesítheti a hordozót. Bármennyire triviális is, de fontos hangsúlyozni, hogy a kerítés csak a műpéldányt

---

<sup>3</sup> A háttérszabályok általános ismertetésekor jelen tanulmány az Szjt. normaszövegére támaszkodik, azonban a nemzetközi háttér jobb megértése érdekében a későbbiekben sor kerül az Európai Unió és az Egyesült Államok vonatkozó jogszabály-részleteinek áttekintésére is.

<sup>4</sup> Szjt. 16. § (1) bekezdés

<sup>5</sup> Szjt. 23. § (1) bekezdés

<sup>6</sup> Szjt. 23. § (5) bekezdés

<sup>7</sup> GOLDSTEIN - HUGENHOLTZ 2010. 305. – idézi: MEZEI 2014. 6-7. Mezei írása tárgyalja továbbá a jelen tanulmány 4. fejezetében bemutatott MAI Systems Corp. v. Peak Computer, Inc., United States v. Wise, valamint Vernor v. Autodesk eseteket is.

<sup>8</sup> Természetesen csak a szabályban rögzített feltételek fennállása esetén, az ott megfogalmazott kivételek alkalmazása mellett.

zárja el a jogosulttól, és – az előbb leírtakon túl – nem érinti a szerzői vagyoni jogokat. A vagyoni jogok jogosultja, a mű „tulajdonosa” továbbra is a szerző marad (vagy az a személy, aki azokat jogátruházási szerződéssel megszerezte).

És most következnek a bonyodalmak a szoftverrel! Mert míg a könyv és lemezek esetében egyértelmű, hogy ki a műpéldány tulajdonosa, és egyértelmű, hogy a hordozók adásvételén túl semmifajta felhasználási engedély megszerzésére nincs szükséges ahhoz, hogy a vásárló jogszerűen olvasson könyvet vagy hallgasson zenét, addig a szoftver esetében a műpéldány tulajdonosának a szoftver telepítése előtt felhasználási szerződést kell kötnie a jogosulttal. Így a szoftver műpéldányának jogszerű tulajdonosa nem feltétlenül azonos a szoftver jogszerű felhasználójával – bár ideális esetben a két személy nyilvánvalóan ugyanaz. A különbségre Faludi Gábor az alábbiak szerint hívja fel a figyelmet. „*A felhasználás mindig is hárompólusú folyamat volt. A festő megfesti a képet, az aukciósház azt kiállítja (felhasználja), a közönség meg megnézi. Vagyis a második pólushoz kapcsolódik a felhasználás (kiállítás), amihez a szerző engedélye kell. [...] A közönség, mint műérzékelő, műélvező >>közeg<< nem minősül felhasználónak. A szoftvernél más a helyzet. Ahhoz, hogy a szoftvert – akár a számítógépi programot, akár az ahhoz >>csatolt<< dokumentációt (>>súgó<<) – érzékeljük, a programot futtatni (többszörözni) kell. Vagyis a számítógépi program érzékelése és a számítógépi program szerzői jogi felhasználása összecsúszik. Ebből pedig az következik, hogy a felhasználás fogalma tömegesen kétpólusúvá válik. Elért a felhasználás a közönséghez.*”<sup>9</sup> A közönség tagjának, a végfelhasználónak kell tehát felhasználási engedélyt szereznie, így a jogosulttól „elkerített” műpéldány tartalmát csak akkor élvezheti a hordozó tulajdonosa, ha a megfelelő felhasználási engedéllyel<sup>10</sup> rendelkezik, ennek hiányában a kerítés belső oldalán üldögélve nézegetheti a szoftvert hordozó CD-jét, de a szoftverműhöz nem férhet hozzá.

A szoftverrel kapcsolatos bizonytalanság másik oka szintén a hordozóhoz kötődik, de a technikai sajátosságokban keresendő: a szoftvert hagyományosan hordozó lemezeket (floppy, CD, DVD) napjainkra szinten teljesen kiszorítja a szoftver online értékesítése, azaz fizikai műpéldány helyett jellemzően kizárólag online szoftverpéldány áll a felhasználó rendelkezésére. És most érdemes visszagondolni a jogkimerülési szabályra, melynek egyik alapvető feltétele a műpéldány tulajdonjogának átruházása. Ami a fizikai hordozó jelenléte esetén nem kérdés, az kérdéssé válik annak hiányában: alkalmazható-e a jogkimerülési szabály online műpéldány esetében?

A következő részekben az Egyesült Államok és az Európai Unió jogkimerülési szabályainak, valamint bírói gyakorlatának bemutatásával keresem a választ a „venni vagy nem venni” kérdésre.<sup>11</sup> A kiindulópont annak vizsgálata, hogy értékesíthető-e a „használt szoftver”, ha rendelkezésre áll a fizikai műpéldány (1. kérdés). Ezt követően azt vizsgálom, hogy fizikai műpéldány nélkül mindez működik-e (2. kérdés): onnan kezdve, hogy fizikai műpéldányunk egyszerűen azért nincs, mert a dobozolt szoftvernek nem kértük a

---

<sup>9</sup> FALUDI 2005. 2.

<sup>10</sup> Legyen az a jogosulttól származó felhasználási engedély vagy jogszabály által biztosított jogosultság a szoftver használatára (utóbbi jelentőségére a szerző a tanulmány későbbi részeiben tér ki).

<sup>11</sup> A területi korlátok miatt a hivatkozott USCA részletek eredeti, angol nyelven való beillesztésére nincs mód, illetve csak néhány eset ismertetésére van lehetőség, melyeket viszont igyekeztem úgy kiválasztani, hogy jól szemléltessék a témával kapcsolatban előforduló legjellemzőbb problémátípusokat, valamint leginkább relevánsak legyenek a feltett kérdések szempontjából.

csomagolását, egészen odáig, hogy mennyiségi licenccel több ezer szoftver felhasználási jogát „szereztük be”, ahol egész egyszerűen fel sem merült, hogy szükség lehet fizikai hordozóra.

#### **4. A jogkimerülési szabály alkalmazhatóságának megítélése a szoftverértékesítés vonatkozásában az Egyesült Államok bírói gyakorlata alapján**

##### **4.1. A jogkimerülés szabályozása az Egyesült Államokban**

A jogelv az első értékesítés fontosságát hangsúlyozva *first sale doctrine*-ként nyer rögzítést az amerikai jogban. A szabályt az USCA<sup>12</sup> §109 (a) tartalmazza: „a §106 (3)<sup>13</sup> szakaszban foglaltak ellenére a jelen jogszabály alapján jogszerűen előállított műpéldány vagy hangfelvétel tulajdonosa vagy az általa feljogosított bármely személy a szerzői jogi jogosult engedélye nélkül eladhatja, vagy más módon átruházhatja a műpéldány vagy hangfelvétel tulajdonjogát.” Az Szjt.-ben rögzített szabályozásához hasonlóan itt sem merül ki a terjesztés joga a bérlet, kölcsönzés és haszonkölcsönzés vonatkozásában, de a hazai szabályozástól eltérően ez csak a szoftverek és hangfelvételek esetében igaz (sőt, a kivétel kivételeként itt sem mindenhol: bizonyos nonprofit célokra és néhány speciális szoftver esetében ugyanis nincs korlátozás).<sup>14</sup>

A jogkimerülést követően értékesített szoftverpéldány új tulajdonosának a §117. ad felhasználási engedélyt: biztosítja, hogy a műpéldány tulajdonosa elvégezheti a szoftver többszörözését vagy módosítását, amennyiben az a szoftver hasznosításához elengedhetetlen.<sup>15</sup> (*essential step clause*)

##### **4.2. Néhány eset a másodlagos szoftverértékesítés bírói gyakorlatából**

Ahogy arra fent utaltam az amerikai bíróságok egyelőre a fizikai hordozóval rendelkező „használt szoftverek” értékesítésének körülményeit vizsgálják,<sup>16</sup> azonban gyakorlatuk ebben sem tekinthető egységesnek. A kulcsprobléma jellemzően annak megítélése, hogy a vizsgált ügylet engedélyadásra irányul (licencszerződés-e) vagy adásvétel (*license v. sale debate*) – utóbbi esetben eleget téve a *first SALE doctrine* által megkövetelt tulajdon-átruházásnak, azaz a jogkimerülési szabály alkalmazhatóságának. A *license v. sale* vita, mint központi probléma

---

<sup>12</sup> United States Copyright Act

<sup>13</sup> Az USCA §106 (3) a terjesztés jogát rögzíti.

<sup>14</sup> Lásd USCA §109(b) (1)

<sup>15</sup> Lásd USCA §117 (a)

<sup>16</sup> Olyan döntésről, melynek középpontjában online szoftver-műpéldány továbbértékesítése áll, a szerzőnek jelen tanulmány megírása időpontjában nincs tudomása. Az online jogkimerülés lehetőségének értékelése a *Capitol Record, LLC v. Re Digi Inc.* ügyben merült fel (No. 12 – 0095 S.D.N.Y.). A fizikai hordozó nélküli „használt zeneszámokat” értékesítő Re Digi kereskedelmi gyakorlatát jogsértőnek mondta a bíróság: nem alkalmazható a jogkimerülési szabály, mivel online hangfelvételek értékesítésére került sor. A döntés jelenleg jogorvoslati eljárás alatt áll.

európai szemmel azért különösen érdekes, mert az USA-ban is, az európai uniós jogkimerülési szabályhoz lényegileg hasonló klauzula mellett, jellemzően olyan „átlagos” eseteket kell a bíróságoknak eldönteni, ahol a végfelhasználó a jogosulttal felhasználási szerződést kötve engedélyt kap a szoftver felhasználására (license), a szoftvert hordozó médiát pedig ezzel egy időben tulajdonosként megszerzi (sale) – legalábbis az eset körülményeinek értékelése erre engedhet következtetni.<sup>17</sup> A döntésekben viszont összemosódik a szoftver „tulajdonjoga” a műpéldány tulajdonjogával, a szoftver felhasználási joga pedig a szoftverhordozó használatának jogával anélkül, hogy egyáltalán felmerülne, hogy maradhat a jogosult a szoftver „tulajdonosa”, és a végfelhasználó rendelkezhet felhasználási engedéllyel úgy, hogy utóbbi közben a fizikai műpéldány tulajdonjogát megszerzi (melynek folytán bekövetkezik a jogkimerülés).

A license v. sale vita hatókörébe vonható számos döntésben helyezkedik a bíróság arra az álláspontra, hogy a szerződésben bizonyos varázsszavak („magic words”) licenccé vagy adásvétellé minősíthetik az ügyletet, azaz ha a jogosult (érdekeivel nyilvánvalóan összhangban) kijelenti, hogy szoftverét licenceli, és tulajdonjogát nem ruházza át, valamint tiltja a szoftver felhasználói továbbadását, akkor – bármi történjék is a gyakorlatban a műpéldánnyal, és bárhogyan szóljon is a jogkimerülési szabály – a szoftver továbbértékesítése kizárt.

A *MAI Systems Corp. v. Peak Computer, Inc.*<sup>18</sup> eset tényállása szerint a Peak számítógépek javítását, karbantartását végezte. Ennek során a MAI operációs rendszerek merevlemezeiről RAM-ba való betöltésére (többszörözésére) került sor. A MAI álláspontja szerint ez jogsértést jelent, mivel a licenc, mely engedélyezi a szoftver többszörözését a végfelhasználó saját céljaira, nem ad engedélyt a Peaknek, aki ilyen licenccel nem rendelkezik. A bíróság álláspontja szerint a program futtatási célból RAM-ba való betöltése többszörözésnek minősül, amire a Peak – licenc hiányában – nem volt jogosult. A USCA 117. szakasza szerinti másolatkészítési jog pedig csak a szoftver műpéldányának tulajdonosa számára garantált,<sup>19</sup> és mivel a MAI licencelte a szoftverét, a Peak ügyfelei nem minősülnek a szoftver tulajdonosának, így a § 117. szerinti többszörözésre a Peak nem jogosult. Amint látszik, a bíróság érvelése kifejezetten a szerződés szóhasználatán alapul anélkül, hogy annak tartalmát, feltételeit, az eset körülményeit érdemben vizsgálná. Szövegszerűen licenccé minősített szerződés esetén fel sem merül, hogy Peak ügyfelei a szoftver felhasználói és egyben esetlegesen a műpéldány tulajdonosai lehetnek.

A *Microsoft Corp. v. Harmony Computers & Electronics, Inc.*<sup>20</sup> ügyben a bíróság a MAI ügyben látott érvelést követte. Álláspontja szerint egy *licencszerződés* nem eredményezhet adásvételt abban az értelemben, ahogy azt a first sale doctrine megkívánja. A bíróság itt is feledni látszik azt a lehetőséget, hogy az érvényes szoftver-felhasználási szerződés létrejötte

---

<sup>17</sup> Meg kell jegyezni, hogy USA-ban a kérdésfeltétel azért tűnhet indokoltabbnak, mint a kontinentális Európában, mert nincs az egyes szerződések mögött polgári jogi kódex, a licencszerződések a szellemi tulajdonjogi törvényeken és a common law-n, az adásvétel pedig elsősorban a common law-n alapul.

<sup>18</sup> 991 F.2d 511 (1993)

<sup>19</sup> Később a USCA §117. kiegészült a – fentiekhez hasonló – karbantartást megkönnyítő garanciával.

<sup>20</sup> 846 F. Supp. 208 (E.D.N.Y. 1994)

mellett bekövetkezhet a szofverpéldány tulajdonjogának átruházása, mely a jogkimerülési elv alkalmazhatóságát eredményezi.<sup>21</sup>

A fentiekkel szemben a *United States v. Wise*<sup>22</sup> ügyben jól látszik a szerződés feltételeinek érdemi vizsgálata. Az ügyben eljáró *Ninth Circuit*nek különböző szerződésekkel forgalomba hozott filmszalagok továbbértékesítésének jogszerűségéről kellett döntenie. A bíróság leszögezte, hogy az egyes megállapodásokat esetenként kell értékelni, és ez alapján kell eldönteni, hogy sor került-e az első értékesítésre. Az esetenkénti értékelés és a szerződési kikötések együttes vizsgálata oda vezetett, hogy egyes ügyletek adásvételnek tekinthetők, míg mások nem. (Így például az a szerződés, mely Vanessa Redgrave színésznő számára lehetővé tette, hogy a filmszalagot személyes céljaira határozatlan időre megtartsa, azonban kizárta annak továbbadását, a transzferálás szándékolt tiltása ellenére adásvétel, ugyanis – a bíróság álláspontja szerint – ilyen tilalmak alkalmazására nincs lehetőség.) Összefoglalva: jellemzően akkor történt adásvétel (így jogkimerülés), ha a filmszalagért egyösszegű díjat fizettek, valamint annak visszajuttatását nem kötötte ki a jogosult, vagy a visszajuttatás lehetetlen volt.

A *Microsoft Corp. v. DAK Industries*<sup>23</sup> ügyben – a *Wise* üggyhöz hasonlóan – a bíróság arra hívta fel a figyelmet, hogy az ügylet formalitásain túl a konkrét megállapodást meghatározó gazdasági realitásokat is figyelembe kell venni, ugyanis hiába ragaszt magára a szerződés „licenc” címkét, és beszél jogdíjfizetéséről, ez nem befolyásolhatja kizárólagosan az értékelést.<sup>24</sup>

A *Vernor v. Autodesk* ügy jó példa arra, hogy a license v. sale vita nem tud nyugvóponttra jutni. A tényállás szerint Vernor használt, dobozos Autodesk szoftvereket értékesített az Ebayen. A szoftver felhasználási szerződése akként rendelkezett, hogy az Autodesk a szofverpéldányok vonatkozásában minden jogot fenntart, és a felhasználónak nem átruházható felhasználási engedélyt ad. A licenc tartalmazott továbbá egy rendelkezést, miszerint a felhasználónak tilos a szoftvert bérbe adni vagy átruházni.

Az elsőfokú bíróság Vernornak adott igazat.<sup>25</sup> Ítéletében kitért arra, hogy a MAI-döntések és a *Wise*-ügyben rögzített megállapítások egymással ellentétesek, és álláspontja szerint az utóbbiban érvényesített megközelítés alkalmazandó: a szerződés rendelkezéseinek körültekintő értelmezésével kell eldönteni az ügyet. Ahogyan a *Wise*-ügyben a Redgrave-szerződés lehetővé tette, hogy a filmszalagok egyösszegű díjfizetés ellenében a színésznőnél maradjanak, úgy a vizsgált ügyben ugyanez mondható el a szofverpéldányokról. Így – bár a vizsgált szerződés elnevezésében licenc, jelentős korlátozások mellett határozza meg a felhasználás terjedelmét, és tiltja a műpéldány átruházását –, a hordozó határozatlan idejű birtoklásának ténye a jogkimerülés bekövetkeztéhez vezet.

---

<sup>21</sup> A konkrét ügy szempontjából ez egyébként nem is jutna jelentőséghez, mivel az alperes nem jogszerűen előállított hordozókat értékesített, így a jogkimerülési szabály egyébként sem lett volna alkalmazható.

<sup>22</sup> 550 F.2d 1180 (1977)

<sup>23</sup> 66 F.3d 1091 (9th Cir. 1995)

<sup>24</sup> Mivel az ügyben nem a jogkimerülés bekövetkeztéről kellett döntenie, a bíróság érvelését és szempontrendszerét ritkán hivatkozzák későbbi ügyekben.

<sup>25</sup> *Vernor v. Autodesk, Inc.*, 555 F.Supp.2d 1164 (2008)

A fellebbviteli bíróság az ügy vizsgálatakor új tesztet alkalmazott, és másként döntött.<sup>26</sup> Azt mondta, hogy a szoftver felhasználója inkább tekinthető engedéllyel rendelkező személynek (licensee), mint a műpéldány tulajdonosának (owner), ha a licenccben a jogosult akként rendelkezik, hogy a

(1) a felhasználó *engedélyt* kap a mű felhasználására (azaz licencként jelöli meg a szerződést),

(2) továbbá kifejezetten megtiltja, hogy a felhasználó másnak átengedje a szoftverpéldányt,

(3) illetve a felhasználás terjedelmére vonatkozó jelentős korlátozásokat állapít meg.

A teszt alapján Vernor magatartása jogsértő, az Autodesk szoftverek másodlagos értékesítésére nem kerülhetett volna sor.

A Ninth Circuit döntését követően a bizonytalanság tehát nem szűnt meg: továbbra is fennáll annak a lehetősége, hogy a szoftvergyártók – valóságot elfedni szándékozó – szóhasználata dönti el a műpéldányok sorsát, ami a szoftverek esetében valójában a jogkimerülés ignorálásához és a másodlagos piac ellehetetlenítéséhez vezet.

## **5. A jogkimerülési szabály alkalmazhatóságának megítélése a szoftverértékesítés során egyes uniós tagállami bíróságok, valamint az Európai Bíróság gyakorlata alapján**

### ***5.1. A jogkimerülés szabályozása az Európai Unióban***

A jogelv megnevezésében – az amerikai kifejezéstől eltérően – a terjesztési jog kimerülésének jelentőségét emeli ki az európai szabályozás az *exhaustion rule/exhaustion of rights doctrine* megjelölés használatakor.

A szoftverekre nézve a számítógépi programok jogi védelméről szóló 2009/24/EK irányelv<sup>27</sup> 4. cikkének (2) bekezdése rögzíti: „*A program valamely példányának a jogosult által vagy az ő hozzájárulásával a Közösségen belül történő első eladása kimeríti az adott példány Közösségen belüli terjesztésére vonatkozó jogot, a számítógépi program vagy valamely másolata további bérbeadásának ellenőrzéséhez való jog kivételével.*” Az essential step clause-hoz lényegileg hasonló garanciát biztosít a szoftver irányelv 5. cikkének (1) bekezdése, mikor lehetővé teszi, a „használt” szoftver használatba vételét, azaz hogy a szoftvert az azt jogszerűen megszerző személy a jogosult engedélye nélkül a rendeltetési célnak megfelelően használja (többszörözze, átdolgozza), beleértve a hibajavítást is<sup>28</sup> (*statutory license*).

Fontos azonban megjegyezni, hogy míg a szoftver irányelv a szoftverek vonatkozásában lex specialisként rögzíti a jogkimerülés elvét, addig az INFOSOC irányelv<sup>29</sup> valamennyi más

---

<sup>26</sup> Vernor v. Autodesk, Inc., 621 F.3d 1102 (9th Cir. 2010)

<sup>27</sup> A továbbiakban szoftver irányelv.

<sup>28</sup> 2009/24/EK irányelv 5. cikk (1) bekezdés

<sup>29</sup> 2001/29/EK irányelv az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak

műfajta tekintetében kimondja a következőket: „az eredeti műnek, illetve többszörözött példányának a jogosult vagy annak hozzájárulásával más által megvalósított első Közösségen belüli eladása kimeríti az adott műpéldány Közösségen belüli újraeladásának ellenőrzésére irányuló jogot.”<sup>30</sup> A szoftver irányelv nem tartalmaz az online műpéldányokra vonatkozó kitétel, mely (ahogy azt a tanulmány később tárgyalja) a joggyakorlat megosztottságához vezet. Az INFOSOC irányelv azonban egyértelműen rögzíti: „A jogkimerülés kérdése nem merül fel sem általában a szolgáltatások, sem különösen az on-line szolgáltatások esetében. [...] A CD-ROM-mal vagy a CD-I-vel ellentétben – amelynél a szellemi tulajdon anyagi hordozóban, vagyis árucikkben ölt testet – minden on-line szolgáltatás engedélyhez kötött cselekménynek minősül, amennyiben a szerzői jog vagy valamely szomszédos jog ezt megköveteli.”<sup>31</sup>

## 5.2. Néhány eset a másodlagos szoftverértékesítés bírói gyakorlatából

Ahogy fent láttuk, az amerikai bírói gyakorlatban egyelőre teljes a bizonytalanság a „használt szoftver” értékesítés megítélését illetően. Az Európai Unióban azonban nem alakult ki a license v. sale vitához hasonló ördögi kör. A bírói gyakorlat szerint kaphat engedélyt a felhasználó a szoftver felhasználására, és ezzel együtt megszerezheti a fizikai műpéldány tulajdonjogát – kimerítve a jogosult terjesztési jogát és megnyitva az utat a média felhasználói továbbadásának. Így a 3. fejezet végén feltett 1. kérdésre a válasz alapvetően rendezettnek látszik. Bizonytalanságok ezen a területen jellemzően akkor adódnak, mikor a szoftver-műpéldány első értékesítésére speciális feltételekkel kerül sor.<sup>32</sup>

Egy, a Bundesgerichtshof által elbírált *Microsoft OEM ügyben*<sup>33</sup> MS-DOS és MS Windows operációs rendszerek forgalmazását vizsgálta a bíróság, mert azok értékesítésére a Microsoft által eredetileg hozzárendelt számítógépek nélkül került sor (a licenc rendelkezésével ellentétesen). A bíróság ítéletében rögzítette, hogy a Microsoft terjesztési joga a számítógép és szoftver együttes értékesítésekor kimerült, így bár a gyártó eredeti szándéka szerint hardvert és szoftvert együtt kellett volna értékesíteni, a jogkimerülés bekövetkezte után a jogosult nem akadályozhatja meg a szoftver műpéldányának önálló eladását, mivel annak terjesztésére már nincs ráhatása.<sup>34</sup>

A holland *I.E. Beheer B.V. v. IV Bouw en Industrie B.V. ügyben*<sup>35</sup> a dordrechtli bíróságnak használt CAD szoftverek értékesítéséről kellett döntenie. A szoftver disztribútora több munkaállomásra telepítette a CAD szoftvert, majd a számítógépeket eladta Kalmarnak, aki a

---

összehangolásáról (továbbiakban INFOSOC irányelv)

<sup>30</sup> 2001/29/EK irányelv – 28. preambulum bekezdés

<sup>31</sup> 2001/29/EK irányelv – 29. preambulum bekezdés

<sup>32</sup> Például a szoftvert számítógéppel együtt – OEM konstrukcióban – szeri be a felhasználó, így a szoftver olcsóbb, a jogosult pedig kizárja hardver és szoftver különválasztását.

<sup>33</sup> Bundesgerichtshof I ZR 244/94 – 2000.07.06.

<sup>34</sup> Érdekes a BGH ítéletét a következő (szintén OEM ügyben hozott) düsseldorfi döntésekkel összevetni: Landgericht Düsseldorf 12 O 431/08 – 2008.11.26., valamint Oberlandesgericht Düsseldorf I-20 U 247/08 – 2009.06.29.

<sup>35</sup> Court of Dordrecht LJN: BN3863 – 2010.08.11.



gépekre telepített szoftverek felhasználásának ellenértékét is megfizette. A licenc kizárta a szoftver és dokumentáció harmadik személy számára való továbbadását a disztribútor írásos beleegyezésének hiányában. Ezt követően Kalmar a szoftverekkel együtt eladta a munkaállomásokat IV-nek anélkül, hogy IE (az eredeti disztribútor jogutódja) hozzájárulását kérte volna. A bíróság úgy látta, hogy a holland szerzői jogi törvény értelmében a szoftver jogszerű megszerzője jogosult annak többszörözésére a rendeltetési céljának megfelelő használat érdekében. Álláspontja szerint IV – a jogkimerülési szabály alapján – a szoftverpéldány jogszerű megszerzőjének tekinthető, így jogosult a fentiek szerinti többszörözésre, és nincs szüksége a jogosult a hozzájárulása a szoftver használatához.

A fizikai műpéldány jelenléte esetén tapasztalható viszonylagos következetesség a hordozó megszűnésével eltűnik. A 3. fejezet végén feltett 2. kérdésre adható lehetséges válaszok közötti ellentét átgondolásához érdemes megnézni két német esetet, melyek közül az utóbbi az Európai Bírósághoz jutott.

A *Microsoft v. Usedsoft* ügyben<sup>36</sup> Microsoft Select szerződés (mennyiségi licenc) hatálya alatt szerzett szoftvereket adtak tovább a hasznáلتszoftver-értékesítéssel foglalkozó Usedsoftnak, aki végfelhasználók számára kívánta azt értékesíteni. A licenc mellé járt adathordozó, azonban ez egy mesterpéldány (mastercopy), mely többféle szoftver telepítésére alkalmas, így a felhasználási szerződésben megengedett típusokat, a licenc által megengedett mértékben lehet a segítségével installálni.<sup>37</sup> A Microsoft álláspontja szerint a fenti konstrukcióban a felhasználó licencet szerzett, így jogkimerülésre nem került sor. A bíróság úgy határozott, hogy a Microsoft szoftverek felhasználói továbbadása jogszerű volt, és az irreleváns, hogy a licenchez tartozott az eredeti adathordozó vagy sem, mivel nem az alapján kell különbséget tenni, hogy egy mesterpéldányt kap a felhasználó (az EULA szerinti többszörözés jogával) vagy több, nem másolható adathordozót a licencben meghatározott mennyiséget és szoftvertípusokat egyenként leképezve, hisz lényegileg ugyanaz történik mindkét esetben.

A *Usedsoft v. Oracle* ügyben a fentiekkel ellentétes a müncheni Landgericht<sup>38</sup> és Oberlandesgericht<sup>39</sup> álláspontja is, bár ebben az ügyben teljes mértékben hiányzik a fizikai hordozó. Az Oracle az ügy<sup>40</sup> tárgyát képező adatbázisszoftvereket jellemzően internetről való letöltés útján terjesztette, felhasználási jogot mennyiségi licencekkel lehetett szerezni. (Az érintett számítógépi programokat a vevő kérésére CD-ROM-on vagy DVD-n is rendelkezésre bocsátotta a gyártó.) A vizsgált esetben a licenc tartalmazta az alábbi kikötést: „A szolgáltatások kifizetésével ön korlátlan időtartamra, nem kizárólagos, nem átruházható [...] felhasználási jogot szerez”. A Usedsoft a fentiek szerinti „használt szoftvereket” forgalmazta a hozzájuk tartozó követéssel. Az Oracle keresetet nyújtott be a Landgericht München I előtt annak érdekében, hogy a bíróság a Usedsoftot a fenti gyakorlat megszüntetésére kötelezze. A Landgericht München helyt adott az Oracle kereseti

---

<sup>36</sup> Landgericht Hamburg 315 O 343/06 – 2006.06.19.

<sup>37</sup> Tehát a rendelt szoftvereknek nem minden fajtájához és minden egyes darabjához kap a felhasználó hordozót.

<sup>38</sup> Landgericht München I - 7 O 7061/06, CR 2007, 356–362 (2007.03.15.)

<sup>39</sup> Oberlandesgericht München – 6 U 2759/07, CR 2008, 551–553 (2008.06.03.)

<sup>40</sup> Az ügy ismertetése nagyban támaszkodik a továbbiakban az Európai Bíróság ítéletére (C-128/11).

kérelmének: megállapította, hogy fizikai műpéldány hiányában nem került sor a terjesztés jogának kimerülésére. Az e határozat ellen a Usedsoft által előterjesztett fellebbezést elutasították. Ezt követően a Usedsoft felülvizsgálati kérelmet terjesztett a Bundesgerichtshof elé. A Bundesgerichtshof előzetes döntéshozatal céljából az Európai Bírósághoz fordult.

Az Európai Bíróság ítéletében<sup>41</sup> foglaltak szerint a terjesztés joga fizikai műpéldány hiányában is kimerül meghatározott feltételek fennállása esetén. A jogkimerülési szabály által megkívánt „eladás” fogalmának tág értelmezése mellett megállapítható, hogy a vizsgált ügyletek magukban foglalják az érintett szoftverpéldányok tulajdonjogának átruházását, mivel az Oracle által e példányok rendelkezésre bocsátása, és az arra vonatkozó felhasználási szerződés megkötése arra irányul, hogy lehetővé tegye az említett példány vevők általi tartós használatát a vételár megfizetése ellenében (úgy, hogy a szerzői jog jogosultja a tulajdonában álló mű példánya gazdasági értékének megfelelő díjazásban részesül).

Közömbös, hogy a terjesztés jogának jogosultja a számítógépi program példányát az internetes oldaláról való letöltés, vagy valamely anyagi adathordozó útján bocsátotta a vevő rendelkezésére. Mivel a szoftver irányelv az INFOSOC irányelvhez képest lex specialisnak minősül, az INFOSOC irányelv a jogkimerülést online szolgáltatások esetében kizáró rendelkezése a vizsgált ügyben nem alkalmazandó. Mivel a piacok felosztása elkerülendő, figyelembe kell venni, hogy a szoftver CD-ROM-on vagy DVD-n történő eladása gazdasági szempontból hasonló a számítógépi program internetről való letöltéséhez, az online átadás ugyanis funkcionálisan egyenértékű az anyagi adathordozó átadásával, így a vizsgált ügyben a különbségtétel nem indokolt.

A döntés szerint a vevő jogosult a kijavított és naprakésszé tett példány használatára, mivel a szoftver irányelv 5. cikke (1) bekezdésének értelmében „jogszerű megszerzőként” letöltheti ezt a példányt a jogosult internetes oldaláról. Az eladó köteles a saját példányát törölni. Ha az első megszerző által megszerzett licenc a szükségleteit meghaladó számú felhasználóra vonatkozik, ez a megszerző nem jogosult a licencet megosztani.<sup>42</sup>

A Usedsoft döntés igen nagy visszhangot váltott ki, hiszen igent mondott a digitális jogkimerülésre – igaz, szoftver esetében, lex specialis alapon. Nagy kérdés, hogy a Bíróság effajta progresszív álláspontja átalakítja-e a szoftverfelhasználás engedélyezésének gyakorlatát, valamint a szoftverértékesítés jelenlegi modelljeit, továbbá oda vezet-e, hogy más műfajta esetében is sor kerül a terjesztés joga kimerülésének megállapítására online műpéldány „eladása” esetén.

## **6. „Venni vagy nem venni?” – a Usedsoft ügy után**

A kérdésre a válasz továbbra sem egyértelmű. Az azonban biztos, hogy amíg mi gondolkodunk, a piac gyorsan reagál. A szoftver értékesítési modellek nem köbe vésett

---

<sup>41</sup> Usedsoft GmbH v. Oracle International Corp., C-128/11. (CJEU) – 2012.07.03. (A tanulmány a továbbiakban Usedsoft döntésként hivatkozik rá.)

<sup>42</sup> A BGH határozata (BGH I ZR 129/08 2013.07.17.), mellyel az ügy eldöntését visszautalta a fellebbviteli bírósághoz, 2014. elején látott napvilágot. Jelenleg a tartományi felsőbbíróság végső döntésére várunk.

szabályokra épülnek, a technika követetetlenül fejlődik, így bármilyen „jogi változást” sokkal gyorsabban követnek, sőt írnak felül, mint észrevennénk. A szoftvergyártók a Usedsoft döntés után sem szeretnék piacot veszteni, így egyre többféle előfizetéses konstrukciót kínálnak örökös licencek helyett. Sőt, a jogosultak szerint lassan már nincs szükség szoftverlicenckre, felhasználási engedélyre (nem fizikai, de letöltött mûpéldányra sem): helyettük szolgáltatásként kaphatjuk a szoftvert, felhőben elérhető alkalmazásokra fizethetünk elő.<sup>43</sup> Jogkimerülésről tehát szó sem lehet...

Az összefüggés természetesen csak feltételezett, az utóbbi időben bekövetkező szoftverpiaci változások nyilvánvalóan a piaci/technikai igények fényében vizsgálandók, az azonban egyértelmű, hogy a „használt szoftver” piac kiiktatása lehetőséget jelent a szoftvergyártóknak az „új” szoftverek értékesítési volumenének megtartására, illetve növelésére.

Mire tehát megszületik a válasz, észrevétlenül eltűnik a kérdés.

## Felhasznált irodalom

CARVER, Brian W.: Why license agreements do not control copy ownership: first sales and essential copies. *Berkeley Technology Law Journal*, Vol. 25. 2010.

FALUDI Gábor: A szoftver szerzői jogi szabályozása. *Infokommunikáció és Jog*, 2005.7 sz., Melléklet 2.

FICSOR Mihály: Current issues of exhaustion of rights. [http://www.copyrightseesaw.net/archive/?sw\\_10\\_item=55](http://www.copyrightseesaw.net/archive/?sw_10_item=55) (letöltve: 2014.07.01.)

GOLDSTEIN, Paul – HUGENHOLTZ, P. Bernt: *International Copyright – Principles, Law and Practice*, Second Edition. Oxford University Press, Oxford-New York, 2010.

HEINDL, Petra: A Comparative Analysis of Online Distribution of Software in the United States and Europe: Piracy or Freedom of "First Use"? [https://www.law.stanford.edu/sites/default/files/publication/205104/doc/slspublic/heindl\\_wp6.pdf](https://www.law.stanford.edu/sites/default/files/publication/205104/doc/slspublic/heindl_wp6.pdf) (letöltve: 2014.07.01.)

MEZEI Péter: A jogkimerülés intézményének kialakulása és fejlődése az Egyesült Államokban. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2014. 2. szám

OVERDIJK, Tjeerd – VAN DER PUTT, Polo – DE VRIES, Eva – SCHAFFT, Thomas: Exhaustion and Software Resale Rights. <http://itenrecht.nl/www.delex-backoffice.nl/uploads/file/IT%20en%20Recht/Exhaustion%20and%20Software%20Resale%20Rights%20CRI%202011-02.pdf> (letöltve: 2014.07.01.)

ROTHCHILD, John A.: The incredible shrinking first-sale rule: are software resale limits lawful? *Rutgers Law Review* Vol. 57. 2004.

---

<sup>43</sup> Lásd: SaaS (software as a service), cloud computing stb.

WOLK, Sanna: The software business in transit – will exhaustion and defining sale or licence soon be irrelevant? [http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract\\_id=2413371](http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2413371)  
(letöltve: 2014.07.01.)